

ERŐS FERENC SZOCIÁLPSZICHOLÓGUS (1946–2020)¹

[DOI 10.35402/kek.2020.1.13](https://doi.org/10.35402/kek.2020.1.13)

Érvel egy hang. Mintha elbeszélő- és megértő-művészeti tónus lenne. Paul Ricoeur „beszél egy hang”-ját használva idéződik fel, hogyan szólt, amikor szólt, miként érvelt, miképp volt értelmi értelemben serkentő és megfontolás értelemben tudatosító Erős Feri hangja, amíg volt. Most, hogy elment, a szándékoltan csendes és érzően közvetlen lényéből talán ez a legtávolabbra szóló hatás, ami úgy marad fenn, mint végtelen jelenlét.

Érvel, mesél, beavat, megoszt..., mindent, ami lehetne – s miért is ne lenne?! – közös. S szinte intim szerénységgel taglalja, ami megtörtént, de nemcsak Számára történt meg, hanem a világ sodrában egy tónusként, hangsúlyként, hatásként, a hihetően fontos jelenségek árnyalt alakzataként jelent meg. Beszél egy hang, s mint a Ricoeur utáni elbeszélőművészet egyik kulcskérdése is az, miképp nem tisztázott, kinek beszél – úgy Feri tónusában is minduntalan jelen volt a problémamegoldás alapképletében főszerepet vivő közvetlenség, az érinthettség, az értelmezendő vagy újraértelmezendő eset mögöttése, másképp szólva a hitelesség, mely megértő módon képes bármely jelenségre pillantani, amikor az kihívássá, vagy akár rejtett problematikává változik.

A másik dilemma, hogy „ki beszél”, ki a hang maga, hihető-e, amit mond, bízni lehet-e abban, amit kérdez, amin tétovázik, lamentál, fontolkodik – Feri esetében sosem volt (vagy ritkán lehetett csupán) még részletkérdés sem, mert valami olyan látványos evidenciával tette saját kérdéseit is közössé, s minden közöset önmagában is tisztáznivaló sajátjává, hogy ezt átadnia, átruháznia, olvasóival vagy egyetemi hallgatóival megosztania a legkevésbé sem lehetett talányos titok. Szinte egész pályájával azt üzenté, egész habitusával azt sugallta:

1 Nyomdai leadás pillanatában kaptuk a hírt, hogy 73 éves korában, 2020. február 9.-én elhunyt Erős Ferenc szociálpszichológus, egyetemi professzor, az MTA doktora, a hazai pszichológiai közélet meghatározó karaktere és szervező egyénisége, a *Thalassa* (később *Imágó Budapest*) analitikus szakfolyóirat alapítója és főszerkesztője, az ELTE, a szegedi és pécsi tudományegyetemek oktatója, doktori programvezetője, professor emeritus. Emlékét méltóbb módon kell megőriznünk, itt most csak hamari nekrológra volt módunk. /a szerk./

ha létezik is megannyi felfogás, ráfogás, cselfogás vagy rámenős érvelésmód, azok sokszínűsége nem elvesz, hanem hozzáad a lehetséges világok leképezésének kísérletéhez. Szinte minden ilyen elbeszélő hangnak, önmagát is és talányokat is megosztó kihívásnak valamiképpen úgy tudott hatóterébe kerülni, hogy cseppet sem akart ráerőszakolódni senkire. Volt képlete, megannyi dilemmája, sokféle aspektusa, rettentő mérvű szaktudása, ezernyi puha belátása, elfogadó gesztusa, szelíd áthatást sejtető szándéka..., egyszóval embervoltában szeretnivaló milyensége. Mintegy a *Thalassa* végtelen tenger értelmében, vagy az *Imágó* emberléptékű bonyodalmasságai értelmében is megvoltak békítő-kiegyező-elfogadó szavai, s még ha döntéskényszerbe hozták is, megtartotta szerény másvéleményét, önképéből hiányzott az akaratérvényesítő magabizás. S persze lehetne nekrológot komponálni művei címével, az identitás szociálpszichológiájának kidolgozásában elért meglátásaival, a pszichoanalízis magyarországi történetére, az előítélet és társadalmi diszkrimináció megismerésére tett kísérleteivel, akadémiai státusával, oktatói helyszíneivel, kutatói témakereteivel, tudásmenedzseri működésmódjával, doktoriskolai eredményeivel, közéleti megnyilatkozásaival, vagyis elbeszélői szerepkörének mindig tiszta körvonalaival is, /s majd nyilván megteszi ezt a szakmai és kollegiális emlékezet kellő módon.../ – de ezek mögött szinte mindétig ott állt annak fontossága, hogy a hang tisztasága, visszafogott nemessége, akár talányos rejtélyessége elfogadható legyen. S ebben is igaza lett, elbeszélői hangját, érvelő létmódját, dilemmázó bizonyosságát is szükségképpen érthettük és immár megőrizhetjük. Kár értünk, hogy nincs már nekünk Ő.

(y.a.)